

Razgovor Zelene Istre s dr.sc. Ivom Kunstom iz Instituta za turizam: Uključivanje čitave zajednice u procese planiranja svojeg prostora važno je da joj investitori ne bi podmetali kukavičja jaja

27.05.2013.

Danas se u razvijenom svijetu sve više poštuje tzv. «community based development approach», procedura koja sve članove lokalne zajednice uključuje u svaki planirani razvojni proces, a to počinje s donošenjem prostornih planova, određivanjem turističkih ili nekih drugih industrijskih razvojnih zona i profiliranjem sadržaja koji se u te zone mogu ukomponirati.

O projektima u turizmu iza kojih se često skriva nekretninski biznis, o nedostatku jasne strategije razvoja države, o kvazi-demokratskim procedurama pri donošenju prostornih planova, o nedovoljnoj zainteresiranosti građana za svoj habitat i skrivenim namjerama investitora te o turizmu kakav Hrvatskoj zaista treba razgovarali smo s jednim od vodećih stručnjaka na ovom polju, dr. sc. Ivom Kunstom s Instituta za turizam iz Zagreba. Iako je sudjelovao u izradi brojnih turističkih planova, među ostalima radio je na pripremi Brijuni Rivijere dok je još projekt bio u povojima, s kritikom govori o mogućnosti da se u ime turizma prostor uzurpira na štetu lokalnog stanovništva. Zbog svojeg pogleda na turistički razvoj koji se često kosi s politikom državnog vrha, ne čudi da je Kunst jedan od rijetkih pojedinaca iz svoje struke koji hrabro kritizira golf resort na Srđu, kao i cijelu proceduru donošenja projekta, a što je napisao i u recenziji studije. «U takvim uvjetima, ulazak u realizaciju projekta, bez njegove prethodne prilagodbe kako važećim (županijskim) prostorno-planskim odrednicama, tako i interesima relevantnih razvojnih dionika na lokalnoj razini, ukazivao bi na činjenicu da bogati pojedinci mogu u Hrvatskoj činiti što hoće, čime bi Hrvatska i njeno zakonodavstvo implicite poprimili bitne značajke tzv. «banana država».

- Termin «strateška investicija» političari koriste gotovo kao mantru svaki puta kada javnosti predstavljaju neki projekt kao nužno potreban. Imamo li mi jasne kriterije koji neku investiciju čine strateškom u odnosu na neku nestratešku ili je stvar puke proizvoljnosti određenih ljudi na vlasti?

Kratko i jasno – nemamo! Da bismo imali jasne kriterije trebali bismo kao prvo znati koji su pravci gospodarskog razvoja Hrvatske strateški jer ne može razvoj svih sektora biti jednako opravdan i jednako ekonomski racionalan. Budući da nemamo nacionalnu strategiju gospodarskog razvoja sasvim sigurno ne postoje ni jasni kriteriji koji bi na osnovu toga mogli određivati je li neka investicija više ili manje strateška. Zbog toga se dešava da lokalni moćnik neku investiciju proglašava strateškom jer mu se ona čini oportunom za razvoj njegovog rodnog kraja, drugi puta je to zato jer je riječ o investiciji većeg iznosa koji je definiran kao dovoljan da bi nešto bilo proglašeno strateškim, treći put je to zato što pridnosi razvoju nekog nerazvijenog područja u zemlji ili zato što zapošljava određeni broj radnika u situaciji kada je svako radno mjesto dragocjeno. Znači apsolutno se kriteriji mogu razvlačiti kako se kome sviđa i tako će biti sve dok ne odredimo nacionalnu strategiju gospodarskog razvoja.

- Je li Zakon o strateškom investiranju daje prave kriterije? Koliko sam upoznata upravo je novčani kriterij, odnosno vrijednost investicije, dovoljna da se po ovom zakonu ona odredi kao strateška ili ne strateška.

Zakon također ne daje prave kriterije, napisan je vrlo generalno i paušalno. U njemu se kaže da su strateški investicijski projekti oni u gospodarstvu, energetici, turizmu, prometu, elektroničkim komunikacijama, zaštiti okoliša, komunalnom gospodarstvu, poljoprivredi, šumarstvu, vodnom gospodarstvu, ribarstvu, zdravstvu, kulturi i drugom javnom sektoru. To znači da sve može biti predmet strateškog investiranja samo ako je veće od 150 milijuna kuna, odnosno 20 milijuna eura. Drugim riječima, i dalje ne postoje nikakvi jasni kriteriji i u takvoj širokoj lepezi područja u kojima se želi investirati zapravo je očigledno da se ne zna kamo se ide. Možemo primijeniti rečenicu iz Alice u zemlji čudesa koja kaže «ako ne znaš kamo ideš svaki put je dobar».

- Više od 60 posto projekata ponuđenih Agenciji za investicije i konkurentnost su turističke prirode ili se barem tako predstavljaju. Koliko često projekti u turizmu imaju veze s turizmom, a koliko s uzurpiranjem prostora radi nekretninskog biznisa? Koji bi po Vama trebali biti kriteriji za utvrđivanje je li neka investicija zaista turistička?

Ako toliko mnogo projekata koje se nude Agenciji potpadaju pod turističku djelatnost, to bi trebalo značiti da je trenutno turizam jedna od strateških gospodarskih aktivnosti ove zemlje. To je na dugi rok vjerojatno neodrživo, ali kako se kaže «na dugi rok svi smo mrtvi» pa treba iskoristiti sadašnju priliku pod uvjetom da su te investicije zaista turističke, a ne nekretninske i da stvarno koriste ovom društvu. Na taj način možemo kupiti vrijeme za ulaganje i razvoj nekih drugih gospodarskih sektora jer ako bismo ostali samo na ulaganju u turizam i u turističku monokulturu time bismo vrlo brzo rasprodali cijeli hrvatski razvojni prostor i imali bismo preizgrađenost koju nitko

ne želi. S druge strane, jesu li takvi investitori koji ostvaruju kontakt s Agencijom pravi investitori u turističku aktivnost, to je u ovom času teško reći jer nemamo uvid u sve ove projekte. Međutim, činjenica je da većina investitora, pogotovo danas u ovom globalnom svijetu, pokušava „spretnim manevrom ostvariti golemi dobitak u što je moguće kraćem vremenu“ i samim time nude projekte koji su za njih ekonomski i kratkoročno najisplativiji a koji sasvim sigurno imaju veze s biznisom nekretninama. U kojem je omjeru nekretninski dio prihvatljiv u turističkoj investiciji ovisi od projekta do projekta, ali u svakom slučaju on ne bi trebao biti dominantan nego isključivo sporadičan. Turističke investicije trebaju biti takve da omogućavaju aktivitet od šest do sedam mjeseci u godini, a ne tek mjesec-dva, te da omogućavaju zapošljavanje većeg broja ljudi, naravno, sve ovisi o veličini investicije pa tako ne možemo očekivati velika zapošljavanja ako je investicija teška dva milijuna eura, ali svaka veća investicija od 30 do 40 milijuna eura trebala bi imati barem 150-200 zaposlenih, kao da se radi o hotelskom projektu.

- Investitor golf projekta na Srđu obećava da će zaposliti tisuću osoba, no nisu li ti i slični projekti poput Brijuni Rivijere prenapuhani? Vidimo da se prema projektu Danka Končara koji je u koneksiju dobio gotovo cijeli pulske zaljev, odnosno 32 hektara bivših vojnih zona Sv. Katarina i Monumenti, planira hotel i nautička luka gdje će se uposliti svega 60 radnika. Drugim riječima što može opravdati davanje tako velikog prostora jednom investitoru?

Teško je generalizirati. Kad govorimo konkretno o projektu na Srđu on sasvim sigurno neće zaposliti 1.050 radnika već po mojoj procjeni 400-tinjak. Uz to veliko je pitanje namjerava li investitor realizirati sve planirane sadržaje ili samo prvu fazu koja uključuje jedan hotel, sve vile i apartmane te golf. Mislim da je riječ o ovom drugom slučaju i da je cijela daljnja investicija, odnosno još jedan hotel i javni sadržaji, kukavičje jaje koje se podmeće Dubrovčanima. Taj projekt ujedno neće produljiti sezonu jer neće omogućiti razvoj grada kao golf središta jer tu se zapravo radi samo o jednom i pol igralištu. Također upitni su troškovi ovog projekta, izgradnja infrastrukture i njeno održavanje što je vrlo skupo, a što će značajnim dijelom pasti na teret lokalne samouprave. Niti je Horvatinčićev projekt na Cvjetnom trgu u Zagrebu došao do faze kad su trebali biti izgrađeni javni sadržaji, kongresna dvorana i slično, već se stalo na dućanima i na stanovima. Kad spominjete projekte u Istri, oni su vrlo različiti, tako da se njihova važnost ili relevantnost za lokalnu zajednicu ne može mjeriti samo kroz doprinos zapošljavanju, već i kroz druge kriterije kao što su privođenje svrsi devastiranih pejzaža, industrijskih zona ili napuštenih kamenoloma. Takav je slučaj s lokacijom Katarina i Monumenti budući je riječ o jednoj izuzetno ružnoj lokaciji čiju dominantnu vizuru čini brodogradilište Uljanik koju «normalni» investitor ne bi nikada uzeo u obzir ukoliko mu se na neki način ne pogoduje. Ako želite na to područje dovesti nekoga tko želi uložiti veće novce, morate mu dati neke koncesije i ustupke, projekt posložiti na način da i potencijalni investitor bude zadovoljan, a ne samo lokalna uprava te u krajnjoj liniji i građani. Istina, ova lokacija neće donijeti veći broj zaposlenih, ali može postojeći devastirani pejzaž pretvoriti u nešto što je vrlo atraktivno i društveno korisno.

– Kažete da i stanovnici trebaju biti zadovoljni, to je valjda i najvažnije. No, koliko se poštuje pravo javnosti da aktivno sudjeluje u donošenju odluka oko ovih projekata koji se tiču njihova okoliša? Je li dovoljno samo provesti javnu raspravu i je li ona zaista provedena ili samo formalno? Nedavno ste izjavili da investitori koji dolaze u Hrvatsku prodaju lokalnoj upravi određene projekte kao nešto što je apsolutno potrebno, a bez da su ti projekti prilagođeni interesima lokalne zajednice. Mislim da je problem i to što se niti ne zna što će biti na određenom prostoru jer se projekti mijenjaju tako rekuć preko noći.

To je temeljni problem. Većina razvojnih projekata, ne samo onih u turizmu, imaju potpuno netransparentnu razvojnu proceduru kao i sam postupak donošenja. Građane ili neposredne dionike tog razvoja se ni ne pita što oni misle o konkretnom projektu. Nije greška samo u nositeljima vlasti već je to posljedica i pasivnosti građana. Prije usvajanja prostornog plana provodi se javna rasprava, ali većina planova prođe javnu raspravu bez da se građani oglase bilo s negativnim ili pozitivnim primjedbama i onda imate situaciju da se legalizira nešto sa čime veći broj građana nije suglasan ili čak nije ni upoznat. Kad se takav prostorni plan predstavi investitoru, on se naravno zakači za ono što je njemu interesantno i zatim u tajnosti razvija neki projekt, pa kad se plan otkrije, najčešće od strane medija, svi najednom ustaju na noge i bune se. Bolje je pobuniti se ikada nego nikada, ali procedura je trebala biti takva da se kroz izjašnjavanje na prostornim planovima već unaprijed utječe na upravljanje prostorom. Potrebno je biti aktivan od samog početka jer se na taj način može spriječiti negativan utjecaj na okoliš i smanjiti veliki disparitet između onoga što investitori očekuju i što građani žele. Danas se u razvijenom svijetu sve više poštuje tzv. «community based development approach», procedura koja sve članove lokalne zajednice uključuje u svaki planirani razvojni proces, a to počinje s donošenjem prostornih planova, određivanjem turističkih ili nekih drugih industrijskih razvojnih zona i profiliranjem sadržaja koji se u te zone mogu ukomponirati. Građani se trebaju uključiti odmah, dok se željezo kuje, poslije je često kasno.

- Međutim, problem je što se kod nas poziv na javne rasprave često objavljuje samo na općinskim oglasnim pločama ili u nevidljivom uglu novinskih stranica a neodaziv građana tumači se kao njihovo slaganje s predstavljenim projektom. Ovo spominjem u kontekstu Katarine i Monumenata, jer kazali ste da je to ružan prostor i devastiran, slažem se da je devastiran, ali prostor nije ružan a nije ni napušten, građani su ga počeli koristiti, primjerice ribari. U Puli ne postoji ribarska luka, mjesto gdje će ribari istovariti svoje brodice, očistiti svoje mreže pa su se sami organizirali na tom dijelu pulske luke. No, projekt Katarina i Monumenti ne predviđa ribarsku luku iako očito postoji potreba. Glavna zamjerka cijelom projektu Brijuni Rivijera je upravo njegova turistička isključivost, odnosno premalo prostora za javnu upotrebu. Nije problem, dakle, u tome da se na području veličine petine Pule, a što je jednako površini Muzila, izgradi hotel, apartmansko naselje i golf teren, već što se planira gotovo isključivo turistički sadržaj, i to ponajviše nekretninski.

To je definitivno točno i situaciju na terenu znate sasvim sigurno bolje od mene. Što se tiče javne rasprave činjenica je da ne postoji senzibilitet javnosti, građana da pritišću vlast kako bi se o tim bitnim stvarima zaista vodile rasprave. Većina građana se ponaša komformistički, smatraju da to nije njihova briga, da imaju važnijih problema i na takve rasprave ne dolaze. Što se tiče podjele ili korištenja određenog prostora, u ovom slučaju Katarine i Monumenata od strane lokalne zajednice, konkretno ribara ili pak davanje u cijelosti prostor investitoru za nekakvu turističku funkciju, u ovom slučaju marinu s hotelom, to je opet pitanje usuglašavanja interesa na razini lokalne zajednice. Onog časa kad je prostorni plan donesen, on se teško može promijeniti u kraćem roku, čak i u slučaju pritiska većinski artikuliranog interesa građana na lokalnu vlast. Međutim, uvijek je to trgovina između ekonomske isplativosti projekta i potreba građana za korištenje prostora u svrhu provođenja slobodnog vremena, pri čemu je dosta teško post festum mijenjati odluku jer svi znamo na koju se stranu javna vlast, osobito u doba krize, svrstava – na stranu onoga koji donosi novac. Je li to dobro ili loše, to je načelno pitanje. No, ponavljam, uvjeren sam da se kroz «community based development approach» mogu usluglasiti želje, potrebe i interesi svih razvojnih dionika ili aspiranata na određen prostor pogotovo kad su u pitanju Muzil ili Katarina i Monumenti gdje se zbilja radi o širokim potezima pa prema tome uz pravilno planiranje razvojnih aktivnosti i uključivajne svih zainteresiranih dionika uvjeren sam da je moguće naći kompromis koji će zadovoljiti jedne i druge, možda ne idealno, ali bolje nego što je to sada.

– Možete li nam dati primjer kako zajednica sudjeluje u planiranju svojeg okoliša, odnosno kako u praksi izgleda «community based development approach»?

Najtipičniji primjeri su velike urbane konverzije u Velikoj Britaniji i Njemačkoj na mjestima napuštenih postrojenja teške industrije i praznih skladišta lučkih dijelova gradova koji su narušavali njihov urbani identitet i vizualni sklad. Tada su se nositelji javne vlasti obratili svim zainteresiranim dionicima s pitanjem što bi se moglo napraviti s tom ekonomski nekorištenom imovinom. Na takve inicijative, a kroz razne radionice, fokus grupe i slično, javili su se najširi slojevi građana, ali i razne inicijative, udruge, društva arhitekata, poduzetnika... Svi su imali pravo iznijeti svoj prijedlog i kroz takvu široku inicijativu iskristalizirali su se najbolji projekti koji su onda stavljeni na javnu raspravu. Tu su se svi razvojni dionici usuglašavali i detaljno brusili projekte sve dok nisu došli do rješenja koji je zadovoljavao, ne možda 100-postotnu populaciju, ali 90 posto sigurno. To je jedini pravi prisup koji je demokratičan i ništa ne košta.

– Kod nas se očito dešava sasvim suprotno, umjesto da se građane pita kakav prostor žele, vlasti sami zacrtavaju planove koji zatim desetljećima stoje nerealizirani, u očekivanju investitora pa tako je i s Brijuni Rivijerom kao i s golf projektima. Primjerice prošlo je 13 godina od kad je ministar turizma Ivan Herak donio golf strategiju, a od 23 golf terena u Istri zasada je samo jedno ugledalo svjetlo dana.

Kod nas se još uvijek smatra da je prostorno planiranje ekskluzivna disciplina prostornih planera, urbanista, arhitekata i slično. U Hrvatskoj postoji anomalija da se svi projekti i prostorni planovi tretiraju kao predmet javne nabave i onda se na njih javljaju razni podobni i manje podobni, sposobni i manje sposobni pojedinci i tvrtke. Pritom natječaj dobiva ne najbolja, već najjeftinija ponuda, pri čemu se može očekivati da će, što je izvođač manje tržišno etabliran, pogodovanje intersima lokalnih moćnika biti veće. Iz tog razloga smatram da bi donošenje prostornih planova valjalo povjeravati isključivo manjem broju tržišno etabliranih institucija na koje se teško može utjecati raznim pritiscima. Time dolazimo do svojevrsne centralizacije, iako ne potpune, prostornog planiranja. Kao što je nekada postojao Urbanistički intitut Hrvatske, sada bismo trebali imati nekoliko većih institucija regionalnog karaktera koje bi bile zadužene za izradu prostornih planova, a ne da ih svaki arhitektonski biro može raditi. No, ono što se meni čini još većim problemom, to je da se pri izradi prostornih planova uopće ne sluša mišljenje relevantnih struka. Pa tako kad se radi prostorni plan za turistička područja u pravilu nitko ne pita turističke djelatnike može li pojedina razvojna zona ili pojedini komad zemlje imati turističku namjenu, već to prostorni planeri odluče autonomno. Zbog toga često imamo turistički razvojne zone koje su infrastruktorno

neopremljene, geografski ili reljefno ne odgovaraju turističkom razvoju, nisu imovinsko-pravno čiste pa se uvijek nađu pojedinci koji se protive i koče projekt. U takvim uvjetima se dešava da u prostornim planovima svih jedinica lokalne samouprave imamo, primjerice 80-ak ucrtanih lokalacija za golf, od kojih se većina nikada neće realizirati ne zbog toga što netko te projekte namjerno koči, nego zato što se radi o nepodesnim i/ili vlasnički neriješivim lokacijama. No, netko je te planove donio i umjesto da se isti planovi revidiraju, oni se samo prepisuju.

- Dakle, našoj obali ne prijete da postane Costa del golf kao što se to dogodilo španjolskoj Costa del sol?

Da budem jasan, golf Hrvatskoj treba, ali to ne znači da treba pretjerati s golfom. Hrvatski turistički proizvod bio bi bolji kad bismo imali određen broj golf terena, ali to ne znači da smijete silovati lokalnu sredinu s razvojem takvih projekata. Da bi lokalna sredina dala svoj pristanak, čitav se proces mora voditi isključivo transparentno. Ne može se doći pred građane i reći nama treba golf i zatim ih ucrtati u planove, već treba postaviti pitanje treba li nam golf te kroz raspravu sa širom zajednicom doći do argumenata za i protiv te ako prevladaju argumenti za, krenuti u traženje pogodnih lokaliteta i zatim raspisati natječaj za investitore. Dakle, raditi otvoreno i transparentno, bez fige u džepu! Golf tereni trebaju biti dopuna ponude za kvalitetniju iskoristivost postojećih hotela, za produljenje sezone od čega bi interes imala šira lokalna zajednica, ne samo investitori već i hotelijeri i brojni drugi manji (turistički) poduzetnici. Upravo je to bio model razvoja golfa u RH koji je predlagao bivši ministar Herak, a koji nažalost nije saživio. Razlog vjerojatno leži u tome što se želi dodatno zaraditi na prodaji dodatnih nekretninskih sadržaja – vila i apartmana. Uvjeren sam da Istra ima dovoljno smještajnih kapaciteta zadovoljavajuće kvalitete da već danas može servisirati izgradnju 15 golf terena, pri čemu uopće ne treba graditi nijednu vilu ili apartman za tržište nekretnina.

- Ima li u ovom trenutku u Hrvatskoj neki projekt u turizmu koji biste istaknuli da je zaista strateški i da će donijeti boljitak zajednici?

Niti jedan turistički projekt nije izrazito strateški u smislu da će donijeti neku revolucionarnu promjenu, ali isto tako svaki turistički projekt, ako je dobro izveden, može biti strateški pod uvjetom da je razvoj turizma u ovom trenutku strateški razvojni prioritet Hrvatske. Našem turizmu trebaju ponajviše projekti manje do srednje veličine u svjetskim razmjerima, a ne mega-zahvati kao u, primjerice, Dubaiu, jer se, generalno gledano, privlačnost hrvatskog turizma bazira na skladnoj prožetosti lijepih gradića u kojima imamo hotele, privatne apartmane, butik hotele, restorane, plaže... Mi nemamo većih potreba za razvojem klasičnih novokomponiranih resorta na praznim prostorima veličine 100-ak i više hektara koji bi bili udaljeni 40 km od prvog urbanog središta i u kojima bi se moglo iz ničega izgraditi nešto.

- Kakve nam onda investicije trebaju u turizmu?

Neovisno o visini ulaganja trebalo bi voditi računa obogaćuje li pojedina investicija turističku ponudu Hrvatske, dakle, ne poticati izgradnju nečega što već imamo, već nečega što nemamo. Ključna pitanja su hoće li takvo ulaganje povećati prosječnu potrošnju, produljiti sezonu, privući nove potrošačke segmente, proširiti tržišni dijapazon i potražnju te pridonijeti međunarodnoj prepoznatljivosti i imidžu Hrvatske kao turističke destinacije. Drugi set pitanja se odnosi na konkretni modalitet investicija, a naglasak ne bi trebao biti na gradnji isključivo smještajnih kapaciteta. Ono što trenutno u Hrvatskoj nedostaje su tzv. novostvorene atrakcije, prije svega tematski i zabavni parkovi koji produljuju sezonu i omogućavaju bolju iskoristivost postojećih hotela. Nadalje, nedostaje nam cijeli niz projekata namijenjenih razvoju kontinentalnog turizma, kao što su zdravstveni turizam, ekoturistički sadržaji, sadržaji zabave, ali i brojni komplementarni sadržaji poput biciklističkih i pješačkih staza, planinarskih domova. Bitno je povećati i broj centara za posjetitelje jer kroz njihovu informativnu djelatnost turisti pronalaze nove turističke sadržaje i atrakcije u nekom prostoru koje su im dotada bile nepoznate. Moramo stvoriti takvu turističku infrastrukturu koja će omogućiti da se cijeli Hrvatski prostor bolje turistički otvori i prezentira međunarodnoj potražnji, a kampovi, hoteli i apartmani u tome ne mogu igrati ključnu ulogu.

Razgovor s dr.sc. Ivom Kunstom vodila Zelena Istra

Projekt "Dijalogom s civilnim društvom do boljeg okoliša" financira Eurospka unija, a sufinancira Ured za udruge Vlade RH. Za stajališta izražena u ovom razgovoru odgovara isključivo Zelena Istra i ne mogu se smatrati službenim stavom EU ni Ureda za udruge.

Voditelj projekta: Zelena Istra; Partneri na projektu: Zelena akcija, Eko Pan i ZEO Nobilis

Ministarstvo nas premalo konzultira

– Budući da je vaše mišljenje vrlo kritično prema političkoj strategiji postojećeg kao i prijašnjeg Ministarstva turizma, zanima me koliko nadležni uzimaju u obzir mišljenje Instituta za turizam, odnosno sudjelujete li uopće u planiranju budućnosti turizma? Prema onome što se dešava na terenu, ispada da ste ustanova stručnjaka koja uopće nije važna za planiranje turizma.

Nije baš tako, malo ste pretjerali. Upravo smo u suradnji s Ministarstvom turizma izradili novu strategiju razvoja turizma do 2020. godine, dakle, nije da nas se ne pita, nije da nas se ne konzultira. Međutim, ono što ne valja je to da nas se premalo konzultira kasnije, u samoj provedbi, a smatram da možemo dosta pomoći i u toj sferi. Na razini ideje i koncepta još smo nekako prisutni, ali na razini realizacije pojedine ideje nedovoljno smo iskorišteni. Prije nekoliko dana donesena je Strategija upravljanja državnom imovinom, a veliki se broj imovine nalazi u turistički relevantnom prostoru. Nitko nas o tome nije ništa pitao. Planira se privatizacija 15-ak hotelskih poduzeća u manjinskom ili većinskom državnom vlasništvu. Nitko nas nije konzultirao, a imamo jako puno iskustva u tome i spremni smo na suradnju. Jednaka je situacija i sa zakonima iz turističke sfere, da su tražili naše savjete ne bismo imali toliko loših i nedefiniranih propisa.

Kod donošenja studija utjecaja na okoliš postoji latentni sukob interesa

– Svaka investicija u Hrvatskoj pa tako i turistička trebala bi voditi računa o ekološkoj prihvatljivosti. Investitori su dužni izraditi studije utjecaja na okoliš, ali čini mi se da je mnogo apsurdnosti vezano za ovaj proces. Primjerice, izrađivače studija plaćaju investitori pa je njihova objektivnost samim time upitna. Što bi se trebalo mijenjati kad je u pitanju kontrola ekološke prihvatljivosti projekata?

Naravno da tu postoji latentni sukob interesa i da se na te institucije koje izrađuju takve studije može utjecati kroz dobro plaćanje ili na neki drugi način. Da bismo osigurali što veću objektivnost studije utjecaja na okoliš trebala bi je izrađivati država, ali to košta pa se od toga odustalo. Druga je mogućnost da studije kontrolira tim stručnjaka koje bi odredila država. Međutim, problem je kako osigurati da se ne dogode slučajevi kao s projektom Ombla gdje su svi glasali za, jer je to bila politička direktiva. Jedini način da se osigura veća objektivnost provođenja postupka studije utjecaja na okoliš je jačanje demokratizacije društva i završetak procesa tranzicije. Mađarski ekonomista Janoš Kornai kazao je s pravom da tranzicija nije tek puka pretvorba vlasništva iz državnog u privatno, već proces koji će se odvijati u glavama ljudi sljedećih 50-ak godina. Zasada je prošlo 20 godina i tek smo na pola puta.